

Міністерство культури України
Одеська національна наукова бібліотека

**Міжнародна діяльність бібліотек
як складова європейського вибору держави**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Одеса, 22-23 вересня 2016 р.)**

Одеса
2017

Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 22-23 вересня 2016 р.) / М-во культури України, Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. С.Г. Сердюк ; відп. ред. Л.В. Арюпіна ; ред. : Н.Г. Майданюк, І.С. Шелестович. – Одеса, 2017. – 71 с.

Видання містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави», яка відбулася в Одеській національній науковій бібліотеці 22-23 вересня 2016 року.

У збірнику висвітлено питання міжнародного книгообміну, участі бібліотек України у реалізації міжнародних проєктів, співпраці бібліотек з українською діаспорою, підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців тощо.

Матеріали конференції будуть цікавими й корисними для керівників бібліотек, бібліотечних фахівців, студентів і викладачів профільних вишів.

Упорядник
С.Г. Сердюк

Відповідальни редактор
Л.В. Арюпіна

Редактори:
Н.Г. Майданюк,
І.С. Шелестович

© ОННБ, 2017
© С.Г. Сердюк, упорядкування, 2017
© Автори статей, 2016

О.Є. Матвійчук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання
Київського університету імені Бориса Грінченка

СУЧАСНА СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

У Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України" в розділі «аналіз бібліотечної справи» зазначено необхідність комплексних системних організаційних, структурних і технологічних змін згідно із сучасними загальносвітовими тенденціями [2]. Ці зміни мають проводити бібліотечні фахівці, проте існує проблема відставання професійної базової освіти бібліотечних працівників від сучасних вимог суспільства, загального рівня розвитку інформаційних технологій та потреб бібліотек. Нині бракує наукового дослідження проблематики бібліотечної освіти. Недостатньо вивчено питання компетенцій, якими має володіти випускник на різних рівнях освіти (бакалавр, магістр) та їх відповідність посадовим інструкціям у бібліотеках. Практично не розроблено, наприклад, вимоги до освітніх та дослідницьких компетенцій доктора філософії (PhD) у галузі бібліотекознавства [3], тому проблеми підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців є актуальними. Протягом десятків років підготовкою фахівців бібліотечної справи займалися лише інститути (академії) культури. В останні десятиліття посилилася тенденція відкриття бібліотечних спеціалізацій на базі провідних університетів. Прикладом є Київський університет імені Бориса Грінченка [1].

Літопис Київського університету імені Бориса Грінченка ведеться з 1874 року, від часу відкриття перших педагогічних курсів удосконалення вчителів початкових народних училищ Київського навчального округу, створених відповідно до наказу Міністерства народної освіти. Свою сучасну назву університет отримав у 2009 році. Наш виш - єдиний університет, що належить територіальній громаді міста Києва (тому його ще називають столичним університетом), входить до десятка найкращих київських вищих навчальних закладів. Університет носить ім'я Бориса Дмитровича Грінченка, українського просвітителя та громадського діяча, педагога, письменника, вченого, мовознавця, фольклориста, етнографа, людини, яка високо цінувала Книгу. В університеті навчається понад 8 тисяч студентів більш як за сорока спеціальностями. Структура вишу постійно трансформується відповідно до нових викликів освіти і нині складається з коледжу, інституту філології, інституту мистецтв, інституту людини, педагогічного інституту, інституту журналістики, інституту післядипломної педагогічної освіти; історико-філософського факультету, факультету права та міжнародних відносин; факультету інформаційних технологій та управління, факультету здоров'я, фізичного виховання та спорту.

Університетський коледж з 2010 року здійснює професійну підготовку відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) «молодший спеціаліст» у поєднанні з наданням повної загальної середньої освіти, зокрема за галузю знань 0201 Культура, напрям підготовки: бібліотечна справа. В університетському коледжі підготовкою фахівців з бібліотечної справи опікується команда викладачів, які ставлять за мету формувати особисту зацікавленість студентів в обраній спеціальності, розвивати їхні професійні знання; проводити аналіз досягнень світового бібліотекознавства, писемної та книжкової спадщини України; здійснювати дослідження в галузі бібліотекознавства та їх введення у науково-інформаційний простір; вивчати історичну ретроспекцію, сучасний стан, перспективи розвитку вітчизняних та зарубіжних бібліотек; сприяти участі студентів у фахових науково-практичних вебінарах, конференціях, семінарах. Після завершення навчання в коледжі студенти можуть продовжувати своє навчання в інституті журналістики ОКР «бакалавр». Крім загальних дисциплін студентам читають такі курси: фондознавство, державна інформаційна політика, комп'ютерні видавничі

технології, фінансово-підприємницька та комерційна діяльність, документознавство, бібліографічна діяльність, історія видавничої справи, історія книги, організація книгорозповсюдження та багато інших.

У гуманітарному інституті з 2012 року тривала підготовка студентів за напрямом «книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» з додатковою спеціалізацією «видавнича справа та редагування». З 26 травня 2016 р. гуманітарний інститут поділено на інститути філології та журналістики, факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту. З 2016 року в інституті журналістики виокремлено спеціальність «інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і наступні спеціалізації (бакалавр): «видавнича справа та редагування», «документознавство», «архівна справа», «автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи». Відкрито магістратуру за спеціальністю «наукометрія, бібліометрія, інформаційний менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності і архівної справи». Майбутнім абітурієнтам пропонують можливість працевлаштування на посади: бібліотекар-бібліограф, комплектатор, маркетолог, менеджер інформаційно-бібліотечної сфери, агент з послуг у книжковій і бібліотечній справі, агент, торговельний брокер у книжковій справі, інформаційний менеджер, менеджер видавничої діяльності, менеджер міжнародної інформації. Навчання студентів проводиться на базі сучасних бібліотечно-інформаційних технологій із проходженням практики в національних бібліотеках України, в публічних та шкільних бібліотеках Києва.

В Інституті післядипломної педагогічної освіти проходять курси підвищення кваліфікації бібліотекарі загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів м. Києва. Під час навчання бібліотекарям-практикам для ознайомлення пропонуються обов'язкові та вибіркові модулі: безперервна освіта та професійна компетентність бібліотекаря, індивідуальна та масова робота бібліотеки, проектна діяльність шкільного бібліотекаря, ведення довідково-бібліографічного апарату в шкільній бібліотеці, інформаційно-бібліографічне забезпечення вчителів загальноосвітніх шкіл, бібліографічна діяльність бібліотекаря, бібліотечне краєзнавство, бібліотечна педагогіка, медіаосвіта та медіаграмотність й інші. Бібліотечні фахівці мають змогу слухати лекції відомих бібліотекознавців України, які співпрацюють з університетом, відвідати бібліотеки різних систем і відомств. Бібліотекарі-практики підвищують свою кваліфікацію також на семінарах, які проводять Українська бібліотечна асоціація та Міжнародна академія культури, безпеки, екології та здоров'я, в рамках якої створено секцію «Бібліотечна справа».

Значну роль у підготовці та підвищенні кваліфікації студентів та бібліотекарів-практиків відіграє університетська бібліотека з усіма її філіями. Документний фонд бібліотеки становить понад 300 тисяч примірників, він включає колекцію рідкісних видань та колекцію творів Бориса Грінченка. Бібліотекарі займаються поповненням інституційного репозитарію, пропонують студентам та викладачам ресурси відкритого доступу. На базі університетської бібліотеки досить часто відбуваються різні заходи: всеукраїнські конференції, міські семінари, майстер-класи, тренінги з питань бібліотечно-інформаційної освіти, зустрічі з письменниками, діячами освіти, культури, на яких бувають студенти та бібліотечні працівники навчальних закладів.

Співпраця всіх підрозділів університету позитивно впливає на підготовку та підвищення кваліфікації фахівців бібліотечної сфери. Якісний рівень підготовки студентів та підвищення кваліфікації забезпечується «камерністю» груп (до 25 осіб), що дозволяє здійснювати індивідуальний підхід до кожного студента та бібліотекаря-практика. Модель «коледж-інститут-заклад післядипломної освіти» найоптимальніший варіант фахової підготовки інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства. Безперервність навчання, постійний обмін досвідом роботи – показники сучасної системи освіти досить вдало реалізуються саме в такому варіанті. В перспективі підготовки фахівців бібліотечної справи – розширення зв'язків з провідними бібліотеками світу, участь студентів та бібліотечних практиків у міжнародних бібліотечних проектах, оскільки міжнародна співпраця є одним із найважливіших напрямів діяльності університету. Про це свідчить підписання Великої хартії університетів, членство в Міжнародній та Європейській асоціаціях університетів та

Асоціації освіти дорослих. Університет співпрацює з двадцятьма університетами світу, відомими міжнародними організаціями та компаніями.

Освітній стандарт підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців та підвищення кваліфікації бібліотекарів загальноосвітніх навчальних закладів у Київському університеті імені Бориса Грінченка є гнучким, відкритим для нововведень, моделюється з урахуванням кращих зразків вітчизняної та світової практики.

Література:

1. Київський університет імені Бориса Грінченка // <http://kubg.edu.ua/>
2. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р // Урядовий портал <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Сербін О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 12-15.

Л.С. Прокопенко,

кандидат історичних наук,

*доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка*

МІЖНАРОДНІ БІБЛІОТЕЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У сучасному суспільстві розвиток міжнародних зв'язків характеризується прагненням до плідної і взаємовигідної співпраці за всіма напрямками, до активізації координаційних та інтеграційних процесів. Інтенсифікація міжнародних зв'язків суттєво вплинула і на розвиток міжнародної співпраці в галузі бібліотечної справи. Залучення бібліотек України до міжнародних програм і проектів, зміцнення зв'язків у сфері забезпечення доступу до документів на основі новітніх інформаційних технологій, збільшення кількості особистих професійних контактів багато в чому визначили і трансформацію практичної діяльності бібліотек [5, с. 316].

Міжнародне бібліотечне співробітництво фахівці розглядають як системну діяльність, яка здійснюється урядовими і неурядовими організаціями, установами і закладами, групами осіб або окремими особами у двох або більше країнах з метою сприяння розвитку бібліотечно-інформаційного і пов'язаних з ним видів обслуговування, бібліотечної справи і бібліотечної професії в цілому на взаємовигідних засадах [1, с. 18]. При цьому взаємовигідні умови не вимагають однакових внесків.

Можливість здійснення міжнародних зв'язків будь-якою бібліотекою України визначена наявною законодавчою базою: Законом України «Про культуру» (2010), розд. VIII «Міжнародні культурні зв'язки», ст. 33 [4]; Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995), розд. XI «Міжнародне співробітництво в галузі бібліотечної справи», ст. 31 [3] та ін.

Найпоширенішими формами міжнародного бібліотечного співробітництва нині є обмін досвідом шляхом безпосередніх зустрічей, публікації у фаховій міжнародній та вітчизняній періодиці та Інтернеті, а також комплексна спільна діяльність у рамках міжнародних бібліотечних організацій (МБО). Особливої актуальності у цьому контексті набуває вивчення особливостей МБО як найпоширенішої комплексної форми міжнародного бібліотечного співробітництва. Накопичення досвіду міжнародної співпраці вітчизняними бібліотеками вимагає теоретичного дослідження та узагальнення закономірностей і тенденцій такої діяльності з метою підвищення її ефективності. Характеризуючи наявну джерельну базу, необхідно відзначити, що більша частина матеріалів, присвячених аналізу діяльності МБО як центрів міжнародного бібліотечного співробітництва, представлена переважно статтями у вигляді звітів про наради, конференції і поїздки, оглядами доповідей, рецензіями на

<i>О.Є. Матвійчук</i>	
Сучасна система бібліотечної освіти в Київському університеті імені Бориса Грінченка.....	43
<i>Л.С. Прокопенко</i>	
Міжнародні бібліотечні організації як форма міжнародного бібліотечного співробітництва.....	45
<i>Р.С. Самотий</i>	
Міжнародна діяльність як фактор розвитку бібліотеки (із досвіду НТБ НУ «Львівська політехніка»).....	49
<i>Г.І. Солоіденко</i>	
Раді директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – 20 років.....	52
<i>С.Ю. Усенко, І. Драч</i>	
Реалізація грантового проекту “Windows go biking”: популяризація читання та сучасних бібліотечних послуг бібліотекарями і відвідувачами інформаційно-ресурсних центрів «Вікно в Америку» (Тернопіль, Луцьк, Дніпропетровськ (нині Дніпро), Полтава – 2015).....	56
<i>Катарина Тодорцева Хлача</i>	
Библиотечное обслуживание представителей национальных меньшинств в публичных библиотеках Хорватии.....	60
<i>Т.В. Щурова</i>	
Международные научные конференции – кафедра для освещения культурно-духовной, просветительской и художественной жизни Одессы XIX-XXI столетия (на примере деятельности отдела искусств Одесской национальной научной библиотеки).....	66